

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА

Чжан Цзе

УДК 378.6:37.016:786.2.071.2(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОГО
АНАЛІЗУ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ У ПРОЦЕСІ ФОРТЕПІАННОЇ
ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник –

доктор педагогічних наук, професор

Щолокова Ольга Пилипівна

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, завідувач кафедри фортепіанного виконавства і художньої культури.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України

Глузман Олександр Володимирович,

РВНЗ «Кримський гуманітарний університет» ректор;

кандидат педагогічних наук, доцент

Щербініна Ольга Миколаївна,

Ніжинський державний педагогічний університет імені М.Гоголя, доцент кафедри інструментально-виконавської підготовки.

Захист відбудеться 17 січня 2014 року о 14 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 11 грудня 2013 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

А.В. Козир

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Освітня політика різних країн світу, зокрема України і Китаю, спрямована на розробку концептуальних ідей і положень, які повинні відповідати сучасному розвитку науки і культури. Саме тому в підготовці вчителів музики приділяється значна увага глибокому аналізу теоретичних і практичних мистецьких проблем, виокремленню і творчому застосуванню педагогічних умов, які посилюють ефективність освітнього процесу у вищих педагогічних навчальних закладах. Фортепіанна підготовка виступає однією з пріоритетних у становленні майбутнього вчителя, а сформованість умінь художньо-педагогічного аналізу дозволяє відкривати нові змістові аспекти художньої образності музичних структур, їх семантики, тембрально-звукових характеристик тощо.

Теоретичним та методичним аспектам удосконалення професійної діяльності майбутніх учителів присвячені дослідження О.Абдулліної, Ю.Бабанського, В.Бондаря, О. Глузмана, Н.Кузьміної, І.Лернера, О.Мороза, В.Паламарчук, М.Скаткіна та ін. Значну увагу вчені приділяють визначенню змісту та компонентам професійних умінь (О.Дубасенюк, Н.Кічук, І.Колеснікова, Н.Ничкало, І.Піскунов, І.Підласий, Р.Скорульський, Л.Спирін, В.Сластьонін та ін.).

Специфіка роботи вчителя музики передбачає володіння багатьма спеціальними вміннями, до яких належить й вміння художньо-педагогічного аналізу музичних творів. Суттєвим внеском у розробку цієї проблематики стали праці, присвячені різним аспектам фахової підготовки вчителів музики (А.Козир, О.Олексюк, Г.Падалка, О.Рудницька, О.Ростовський, О.Хижна, В.Шульгіна, О.Щолокова); дослідженню специфіки фортепіанного навчання майбутніх фахівців (Н.Гуральник, Л.Гусейнова, В.Ревенчук, Г.Ципін, Ши Цзюнь-Бо, Шугуан, О.Щербініна), а також формуванню теоретико-аналітичних і художньо-творчих умінь (І.Гринчук, В.Гура, І.Малашевська, О.Плотницька, М.Ройтерштейн, С.Шип, І.Шинтяпіна).

Проте проблема формування умінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів майбутніх учителів музики як одного з компонентів фахової підготовки цілісно ще не вивчена. Разом з тим, узагальнення даних науково-методичної літератури та освітянської практики свідчить, що значна кількість випускників мистецьких факультетів вищих навчальних закладів недостатньо підготовлені до здійснення художньо-педагогічного аналізу музичних творів у загальноосвітній школі.

Актуальність дослідження визначається існуючими суперечностями між:

- сучасними вимогами до вчителя музики та наявними у нього професійними вміннями;
- між теоретичною і виконавською підготовкою студентів, їх здатністю реалізувати набуті знання та вміння на практиці;

- між потребою у знаннях та вміннях здійснювати художньо-педагогічний аналіз музичних творів і відсутністю в системі підготовки вчителів музики відповідного методичного забезпечення.

Розв'язання окреслених суперечностей вимагає розробки і впровадження у процес фортепіанної підготовки майбутніх учителів музики України і Китаю методики формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів.

Зважаючи на актуальність окресленої проблеми, її теоретичну і практичну значущість для музичної педагогіки, а також недостатнє висвітлення у науковій літературі, було обрано тему дисертаційного дослідження *«Формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у процесі фортепіанної підготовки вчителів музики»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація входить до плану наукових досліджень кафедри фортепіанного виконавства та художньої культури Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова і складає частину наукового напрямку «Зміст, форми, методи фахової підготовки вчителів».

Тему дисертації затверджено Вченою Радою НПУ імені М.П Драгоманова (протокол № 2 від 29 вересня 2011 р.).

Мета дослідження – розробити, науково обґрунтувати та експериментально перевірити методику формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у процесі фортепіанної підготовки вчителів музики.

Об'єкт дослідження – процес фортепіанної підготовки майбутніх учителів музики.

Предмет дослідження – методика формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у процесі фортепіанної підготовки вчителів музики.

Завдання дослідження:

- проаналізувати стан розробки досліджуваної проблеми в психолого-педагогічній літературі та музикознавстві;
- теоретично обґрунтувати й визначити сутність, зміст та структуру художньо-педагогічного аналізу музичних творів;
- обґрунтувати та розробити модель формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у процесі фортепіанної підготовки вчителів музики;
- визначити критерії та показники сформованості вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів;
- експериментально перевірити ефективність розробленої методики формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у процесі фортепіанної підготовки вчителів музики.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять: філософські положення щодо сутності мистецтва як специфічної форми суспільної свідомості (В.Андрущенко, Даоцзи, В.Джеймс, І.Зязюн, М.Каган, Лаоцзи, Е.Маркарян, Моцзи, Л. Столович, Сюньцзи, С.Раппопорт та ін.);

духовної культури людства (В.Жадько, Г.Меднікова, Е.Кучменко, О.Олексюк, Ю.Руденко та ін.); дослідження в галузі педагогічної та загальної психології (Л.Виготський, П.Гальперін, Г.Костюк, О.Леонтєв, В.Роменець, С.Рубінштейн, Б.Теплов та ін.); положення музикознавства щодо музичної діяльності як творчого процесу, діалектичного взаємозв'язку соціального й особистісного у процесі творення, виконання й сприймання музики (Б.Асаф'єв, О.Костюк, Л.Мазель, В.Медушевський, Є.Назайкінський, М.Ройтерштейн, В.Цуккерман, У Ген Ір та ін.), педагогічні теорії розвитку особистості в умовах художньо-творчої діяльності (О.Глузман, Н.Гузій, А.Козир, Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька, О.Хижна, О.Щолокова та ін.); методичні праці з питань фортепіанного навчання вчителів музики (О.Алексєєв, Л.Баренбойм, Ге Де Юуй, Лю Цинган, Г.Коган, Г.Нейгауз, Г.Ципін, Чжао Сяошень, А.Щапов, О.Щербініна, В.Шульгіна та ін.).

Для досягнення мети та розв'язання поставлених завдань було використано комплекс **методів дослідження**:

- *теоретичні* – аналіз філософської, психологічної і педагогічної літератури, нормативних документів з проблеми дослідження; класифікація та систематизація теоретичних і експериментальних даних; теоретичне моделювання процесу формування вмінь художньо-педагогічного аналізу, що дало змогу систематизувати теоретичний матеріал за темою дослідження;

- *емпіричні* – методи збору інформації (анкетування, тестування, бесіда, педагогічне спостереження, вивчення продуктів діяльності студентів), що дозволило виявити стан досліджуваної проблеми; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) для перевірки ефективності запропонованої методики;

- *методи обробки результатів дослідження* – порівняльні методи, кількісний та якісний аналіз отриманих даних для вивчення процесу формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів майбутніх учителів музики.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *вперше розроблено і апробовано методику* формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у процесі фортепіанної підготовки майбутніх учителів музики, яка відповідає художньо-творчим та виконавським можливостям студентів і передбачає становлення їх аналітичної діяльності, теоретичної обізнаності й виконавської розвиненості;

- *визначено педагогічні умови* ефективного формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів на кожному етапі фортепіанної підготовки вчителів музики;

- *розроблено критерії та рівні сформованості* вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у студентів мистецьких факультетів педагогічних університетів;

- *конкретизовано сутність* понять «художньо-педагогічний аналіз музичних творів» та «уміння художньо-педагогічного аналізу музичних творів»;

- *подальшого розвитку* дістала розробка структури вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів, принципів і методів фортепіанного навчання студентів мистецьких спеціальностей.

Практичне значення дослідження визначається можливістю впровадження у процес фортепіанної підготовки майбутніх учителів музики апробованої методики формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів. Матеріали дослідження можуть бути використані при розробці навчальних програм з музичних дисциплін, створенні навчально-методичних посібників; мати практичне застосування у діяльності викладачів виконавських дисциплін вищих навчальних закладів педагогічної освіти.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження оприлюднено на Всеукраїнських та Міжнародних науково-практичних конференціях: «Мистецтво у контексті освітньої парадигми: вітчизняний та зарубіжний досвід» (Умань, 2013), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2013), «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі ХХІ століття» (Мукачеве, 2013), «Искусство и педагогика: проблемы художественного и музыкального образования» (Казань, 2013).

Теоретичні положення та практичні результати науково-дослідної роботи впроваджено у навчальний процес Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 114/в від 13.05 2013р.), Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського (довідка № 829 від 29.04 2013р.), Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (довідка № 37 від 15.05 2013 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертації відображено у 9 одноосібних публікаціях, з них 5 у фахових виданнях з педагогіки, 2 – у міжнародних наукових виданнях.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку літератури (всього 213 найменувань, з них 18 - іноземні джерела). Загальний обсяг дисертації складає 211 сторінок з них 172 сторінки основного тексту. Робота містить 14 таблиць, 7 рисунків, що разом з додатками становить 39 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету, гіпотезу і завдання дослідження, окреслено методологічні та теоретичні основи дисертаційної роботи; висвітлено наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи, наведено відомості про етапи і зміст експериментального дослідження, апробацію та впровадження її результатів.

У **першому розділі** – «*Теоретичні основи формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у процесі фортепіанної підготовки вчителів музики*» – проаналізовано стан досліджуваної проблеми у науковій та

методичній літературі; розглянуто особливості художньо-педагогічного аналізу музичних творів; визначено сутність понять «художньо-педагогічний аналіз музичних творів» та «уміння художньо-педагогічного аналізу».

Вивчення наукової літератури з даної проблеми дало підстави стверджувати відсутність однозначних поглядів і трактувань сутності понять "уміння", "педагогічні вміння" та "вміння художньо-педагогічного аналізу музичних творів". Так, більшість психологів розглядають «уміння» у контексті теорії розвитку особистості та діяльності (Г.Костюк, О.Леонт'єв, С.Рубінштейн) як систему мисленневих дій та операцій (Д.Богоявленська, В.Крутецький), здатність до конкретної діяльності (Е.Бондаревська, Н.Бухлова); готовність до здійснення дій (М.Варій); сукупній дій та операцій, що перетворюють предмет (Г.Коджаспірова). Деякі дослідники (Г.Атанов, О.Степанов) характеризують уміння з погляду майстерності особистості, що знаходить свій прояв у конкретних видах діяльності. Е. Маркарян підкреслює, що вміння – це надзвичайно складне структурне поєднання інтелектуальних, вольових, емоційних якостей особистості, що формуються і виявляються у свідомому, доцільному здійсненні нею дій, забезпечуючи досягнення окресленої мети діяльності у змінюваних умовах. Крім того вміння характеризуються «варіативною адекватністю» засобів для досягнення мети у різних умовах діяльності (П.Бобров, Б.Ломов).

Розглядаючи вміння у педагогічному аспекті, науковці (С.Гончаренко, О.Щербаков та ін.) надають першочергового значення взаємодії знань та чуттєвого й практичного досвіду в формуванні практичних умінь майбутнього вчителя. Вчені розглядають уміння з точки зору аналізу педагогічних явищ (І.Зимня), педагогічних ситуацій (Г.Коджаспірова), процесу виховання (І.Бех, П.Городов), навчального матеріалу (В.Загвязинський), вибору методів навчання (В.Бондар). Розгляд процесу формування вмінь і навичок з позицій діяльнісного підходу дозволив О.Леонт'єву визначити три етапи, протягом яких утворюються і розвиваються означені якості, перебудовується структура діяльності. На першому етапі здійснюється перехід від роботи малими частинами до більш широких, цілісних утворень; на другому – відбувається цілеспрямоване і доцільне застосування вмінь у відповідній діяльності, третій етап – це автоматизація цілого ряду дій та елементів діяльності. У структурі педагогічних умінь вчені виокремлюють елементарні, професійно-майстерні та навчальні вміння.

Питанням аналізу музичних творів як методу проникнення в сутність їх образних структур присвячені дослідження психологів (Л.Виготський, О.Костюк, В.Петрушин, Б.Теплов, П.Якобсон) та музикознавців (Б.Асаф'єв, Л.Кулаковський, Л.Мазель, В.Медушевський, Є.Назайкінський, С.Скребков, І.Способін, Ю.Тюлін, В.Цуккерман). У педагогіці мистецтва накопичений значний практичний досвід аналізу музики зі школярами, який знайшов безпосереднє чи опосередковане відбиття у науково-методичній літературі, зокрема в роботах О.Апраксіної, Б.Асаф'єва, Н.Гродзенської, Д.Кабалевського, В.Остроменського, О.Ростовського, В.Шацької та ін. Можна констатувати, що

саме в галузі музичної освіти склалась обґрунтована система поглядів на проблему художньо-педагогічного аналізу музичних творів у загальноосвітній школі. Їх осмислення дозволило дати авторське трактування поняття "*вміння художньо-педагогічного аналізу*" музичних творів як складного інтегрального утворення, що виникає у процесі аналітико-синтетичної діяльності для пізнання й усвідомлення широкого спектру музичної інформації і забезпечує успішність та ефективність фахової підготовки вчителя музики.

За результатами аналізу наукової літератури виокремлено чотири блоки вмінь, необхідних для проведення якісного художньо-педагогічного аналізу музичних творів: *аналітичні* (вміння аналізувати, порівнювати, оцінювати, класифікувати, систематизувати та узагальнювати мистецьку інформацію); *пізнавальні* (вміння працювати з навчальною, науковою літературою та Інтернет ресурсами, самостійно здобувати музикознавчу інформацію, орієнтуватись в історико-теоретичних питаннях, проводити спостереження, на їх основі отримувати нові знання та формулювати висновки, знаходити зв'язки між музичним мистецтвом та суспільним буттям, оперувати музичними поняттями і термінами); *комунікативні* (вміння виявляти інтерес до співрозмовника, бути уважним до поглядів і висловлювань інших, здійснювати художньо-педагогічний діалог в процесі навчальних занять, керувати своїми емоціями під час спілкування з дитячою аудиторією); *виконавські* (вміння засвоювати технології виконання музичного твору, адаптуватися до концертних виступів, підбирати репертуар для шкільної аудиторії, інтерпретаційні та імпровізаційні вміння). Підґрунтям формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів стає розуміння його сутності, специфіки та функцій у навчальному процесі.

У розділі доведено, що формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів є поліфункціональним процесом, що проявляється у взаємозалежності та взаємозумовленості його освітньої, розвивальної, організаційно-управлінської, культурологічної та гедоністичної функцій. У розділі доведено, що формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів необхідно розглядати як поліфункціональний процес, який виявляється у взаємозалежності та взаємозумовленості освітньої, розвивальної, організаційно-управлінської, культурологічної та гедоністичної функцій.

Освітня функція виявляє спрямованість процесу формування вмінь художньо-педагогічного аналізу на оволодіння студентами знаннями основ та змісту художньо-педагогічного аналізу музичних творів.

Розвивальна функція процесу формування вмінь художньо-педагогічного аналізу полягає у тому, що оволодіння знаннями та вміннями органічно пов'язано з розвитком художньо-образного мислення, мови та педагогічних здібностей і це дозволяє майбутньому вчителю музики здійснювати творчий підхід до організації музично-педагогічної діяльності в школі.

Організаційно-управлінська функція процесу формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів проявляється у

цілеспрямованому, систематичному впливі викладача на студента для досягнення заданих результатів навчання.

Культурологічна функція процесу формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів віддзеркалює позитивний вплив набутих знань на загальну культуру студента, його інтереси, уподобання, ціннісні орієнтації та світогляд.

Гедоністична функція процесу формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів передбачає акцентування ролі естетичної насолоди в сприйнятті, аналізі й творенні мистецтва.

Виокремлення цих функцій має концептуальне значення для моделювання процесу формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у процесі фортепіанної підготовки вчителів музики.

У другому розділі «*Моделювання процесу формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у процесі фортепіанної підготовки вчителів музики*» розроблено та науково обґрунтовано модель, яка включає мету, зміст, методи, форми, принципи і педагогічні умови формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів. Значна увага приділяється обґрунтуванню структури означеного феномену.

У дисертації з'ясовано, що підґрунтям організації процесу формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів є аксіологічна орієнтація, культурологічна спрямованість, особистісна зорієнтованість фортепіанної підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Дослідження специфіки фортепіанної підготовки вчителів музики дало можливість розкрити суб'єктивні та об'єктивні фактори, що зумовлюють успішність формування таких умінь у навчальному процесі.

На підставі аналізу наукових праць, а також дослідження сутності та специфічних характеристик художньо-педагогічного аналізу музичних творів як важливої складової педагогічної діяльності вчителя музики визначено, що структура цих умінь складається з поєднання мотиваційно-ціннісного, емоційно-когнітивного та діяльнісно-творчого компонентів, які знаходяться між собою у тісному взаємозв'язку. Змістом мотиваційно-ціннісного компонента є загальні соціокультурні цінності у сфері освіти, що вмотивовують суб'єктну позицію вчителя музики у музично-педагогічній діяльності; емоційно-когнітивного компонента – інтегративні художньо-педагогічні знання та комплексні уміння, необхідні для якісного художньо-педагогічного аналізу музичних творів; діяльнісно-творчого компонента – способи та прийоми технологізації навчального процесу, що орієнтують студентів на творчість і художньо-педагогічну взаємодію у майбутній професійній діяльності.

Наповнення кожного компонента відповідним змістом, їх взаємодія, особливості реалізації регулюються дією наступних принципів: *активно-інформативного впливу* – передбачає накопичення мистецької, педагогічної й науково-практичної інформації в єдності з оволодінням майбутніми вчителями музики знаннями та уміннями інформаційного характеру; *співвідношення усвідомленого та інтуїтивного способів музичного пізнання* – спрямовує на

досягнення гармонії між цими двома сторонами художньо-аналітичної діяльності; *наступності у набутті музичних знань та формуванні вмінь художньо-педагогічного аналізу* – забезпечує усвідомлення теоретичних закономірностей музичного мистецтва, формування художньо-аналітичного досвіду, сприяє музично-художньому розвитку студентів, проектуючись у подальшому на площину їх музично-педагогічної діяльності; *інтересу до художньо-аналітичної діяльності* – орієнтує на збагачення знань студентів щодо закономірностей жанрово-стильового розвитку мистецтва.

Формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у процесі фортепіанної підготовки студентів вимагає створення та врахування ряду педагогічних умов, зокрема цілеспрямованого педагогічного керівництва; опори на життєвий і художній досвід студентів; досягнення діалогових засад взаємодії викладача і студента та забезпечення інтеграції мистецьких знань в процесі художньо-аналітичної діяльності; створення моделі формування вмінь художньо-педагогічного аналізу на компаративістських засадах, що дозволяє враховувати особливості фортепіанної підготовки студентів в Україні та Китаї.

Аналіз змісту навчальних програм з дисциплін інструментально-виконавського циклу, музикознавчої та навчально-методичної літератури дав можливість визначити три групи методів, що забезпечують ефективність формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів:

мотиваційні – зорієнтовані на розвиток потреб, прагнень, інтересів, позитивного ставлення до музичного мистецтва (заохочення, схвалення, визнання, переконання, стимулююче оцінювання, створення ситуацій успіху та взаємодопомоги, зацікавленість у результатах художньо-аналітичної діяльності, підтримка студентів на шляху до самостійних висновків та узагальнень);

пізнавальні – спрямовані на розвиток аналітичного мислення, накопичення ґрунтовних знань, формування вмінь їх синтезувати та узагальнювати (розповідь, бесіда, обговорення, пояснення; коментування, створення проектів, аналітичне спостереження, методи ескізного опрацювання творів, вербалізації змісту музичних і художніх творів, мисленнєвого прочитання музичних творів, читання з аркуша);

інтерактивні – пов'язані з розвитком художньо-пізнавальної активності, самостійності в художньо-аналітичній діяльності (дискусії, «круглий стіл», художня презентація, спільне пригадування, коментування відео та аудіо матеріалу, оновлення матеріалу й повторне звернення до вивченого, вільний вибір завдань, опора на художній досвід, створення художньо-образних уявлень, аналітичних дебатів та художньо-аналітичного діалогу).

Результати проведених досліджень дозволили розробити модель формування вмінь художньо-педагогічного аналізу (ВХПА) представлену на рис. 1.

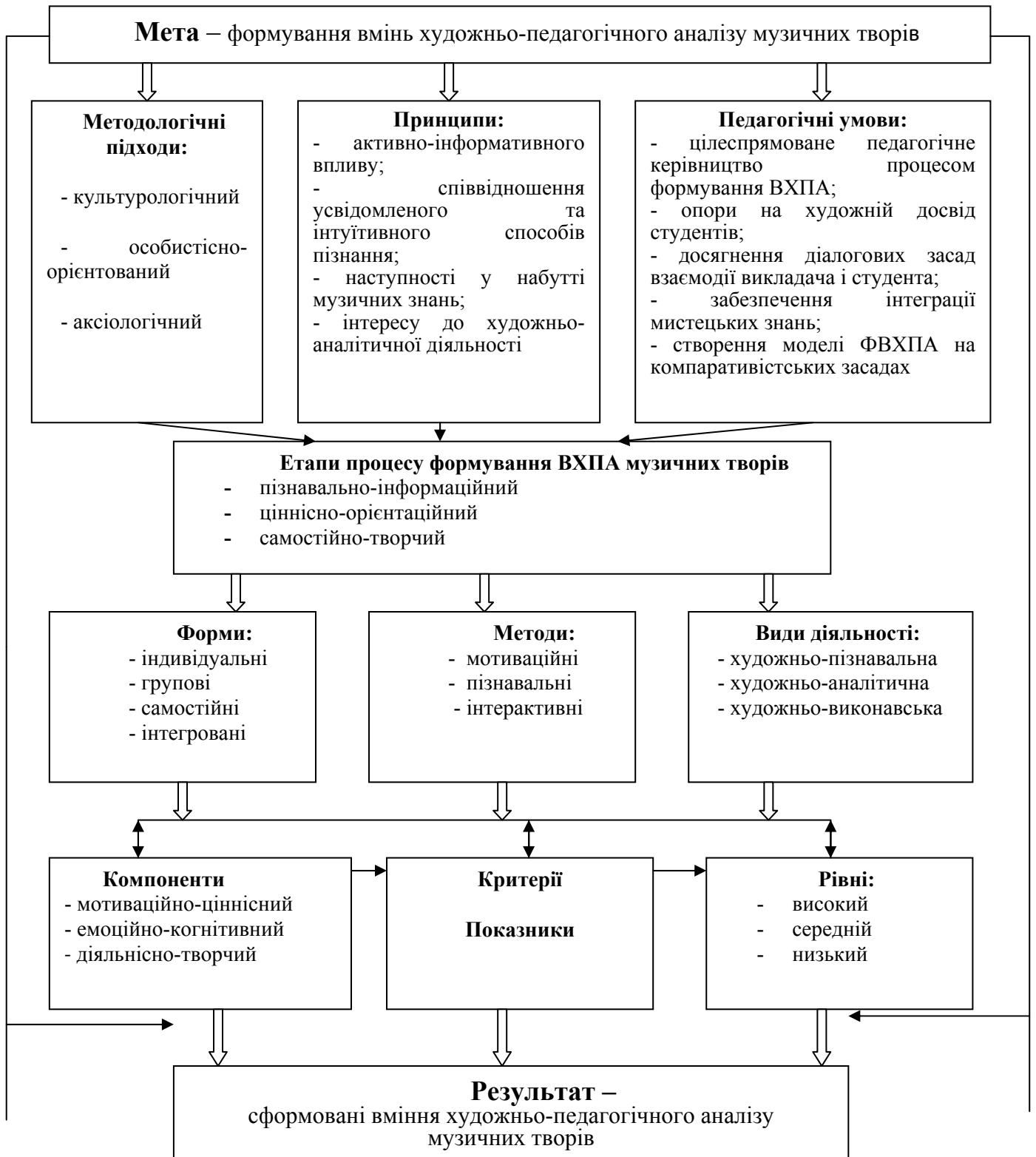

Рис. 1. Модель формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів

У третьому розділі «Дослідно-експериментальна робота з формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у процесі фортепіанної підготовки вчителів музики» - визначено критерії та показники рівнів

сформованості вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів, розкрито методику формування визначеного феномена; висвітлено хід і результати констатувального та формувального експериментів.

Відповідно до структури вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів було обгрунтовано три групи критеріїв їх сформованості.

Першу групу (*мотиваційно-ціннісний компонент*) складають критерії, які дозволяють з'ясувати міру особистісного ставлення студентів до професії вчителя музики; спрямованість на оволодіння вміннями і навичками здійснювати художньо-педагогічний аналіз музичних творів; здатність перспективно планувати власну педагогічну діяльність. Основними показниками цієї групи критеріїв є вияв інтересу до педагогічної професії, аналізу наукової літератури та мистецької інформації; здатність здійснювати спільну роботу з учнями у процесі передачі власного художньо-аналітичного досвіду, самостійно розробляти методи і прийоми представленого музичного матеріалу.

Друга група (*емоційно-когнітивний компонент*) з'ясовує ступінь емоційної захопленості при ознайомленні з новим музичним матеріалом; компетентність в галузі музичного мистецтва; здатність аналізувати й адекватно оцінювати музичні явища. Ця група критеріїв включає такі показники: міра здатності емоційно відчувати мистецькі твори, узагальнювати набуті й засвоювати нові музично-теоретичні знання, добирати аргументи, доказово відстоювати власну наукову позицію, проявляти обізнаність у стилях і жанрах інструментальної музики.

Третя група (*діяльнісно-творчий компонент*), з'ясовує міру здатності творчо опрацьовувати музичні твори в процесі навчання; розвиненість аналітичних здібностей та умінь; вияв творчої активності у педагогічній діяльності під час проведення практики. Основними показниками цієї групи критеріїв виступають: творче ставлення до вибору художніх засобів виразності для створення виконавської і вербальної інтерпретації; здатність варіативно опрацьовувати музичний матеріал і відбирати репертуар; спроможність актуалізувати в процесі практики знанневий досвід щодо музично-педагогічних явищ; спроможність здійснювати самоконтроль та самоаналіз результатів власної аналітико-виконавської діяльності.

Розроблені критерії дали можливість діагностувати рівні сформованості вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів майбутніх учителів музики.

Низький рівень сформованості вмінь художньо-педагогічного аналізу властивий студентам, знання яких неусвідомлені, нестійкі, недовіри й характеризуються недостатньою узагальненістю та систематизованістю. При виконанні завдань опускаються основні і враховуються другорядні ознаки і характеристики музичного твору, розуміння зв'язків між стильовими особливостями і виконанням відсутнє. Обсяг самостійності студентів незначний: переважає розв'язання аналітико-навчальних завдань за зразком, що є характерним для репродуктивної навчальної діяльності; вони не здатні

спрямовувати теоретичні знання у практичну площину. Мотивація студентів цієї групи до навчальної діяльності обмежується прагненням здобути вищу освіту. Музично-пізнавальний інтерес виявляється лише в ситуації позитивного оцінювання.

Середній рівень притаманний студентам, які володіють психолого-педагогічними, музично-теоретичними знаннями та вміннями. Здійснюючи художньо-педагогічний аналіз музичного твору, вони кожен його ознаку (гармонію, фактуру, динаміку тощо) розглядають окремо. Внаслідок цього у них відсутнє розуміння змісту твору як цілісного багатомірного художнього явища. Процес художньо-педагогічного аналізу задовольняється будь-яким відбором прийомів, дій та операцій (узагальнення, порівняння, систематизація та ін.), використання яких не завжди веде до бажаного результату. У цілому мотивація до здійснення художньо-педагогічного аналізу обмежується пізнавальним інтересом, який виявляється на рівні потреби в позитивному оцінюванні.

Високий рівень властивий студентам, які творчо володіють набутими знаннями, мають яскраво виражену потребу в оволодінні вміннями художньо-педагогічного аналізу як складової навчально-виконавського процесу, відрізняються дійовим, особистісним, відповідальним ставленням до педагогічної діяльності під час практики в школі. Художньо-аналітичні та виконавські завдання виконують переважно самостійно, намагаючись критично осмислити, проаналізувати результати виконаної роботи на основі засвоєних знань. Виявляють розуміння інваріантності процесу навчання, в результаті чого розглядають художньо-педагогічний аналіз як спільну діяльність викладача і студента, вчителя і учнів. Проявляють варіативність мислення у залежності від поставлених завдань, швидко знаходять співвідношення між складовими художньо-педагогічного аналізу (стиль, жанр тощо) музичного твору та особливостями його виконавського втілення. Високий рівень сформованості вмінь художньо-педагогічного аналізу передбачає творчий стиль роботи студентів.

За даними діагностичного дослідження, до високого рівня віднесено 16,4% студентів, середній рівень виявлено у 34,3%, низький рівень зафіксовано 49,2%. Отримані результати свідчать, що стан сформованості вмінь художньо-педагогічного аналізу майбутніх учителів музики не відповідає потребам сучасної школи у високопрофесійних фахівцях. З метою підвищення рівня означеної якості було розроблено і впроваджено у фортепіанну практику методику формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів майбутніх учителів музики, в основу якої була покладена обґрунтована нами модель.

Представлена методика спрямована на становлення студента як особистості й фахівця у процесі фортепіанного навчання; реалізується шляхом організації спеціальних педагогічних впливів на розвиток пізнавальних, емоційно-вольових, моральних і естетичних якостей майбутніх учителів музики. Згідно даної методики, під час оволодіння знаннями, вміннями і

навичками художньо-педагогічного аналізу музичних творів студент водночас засвоює і способи діяльності, що розширює діапазон їх практичного застосування в нових умовах педагогічної діяльності.

Мета розробленої методики полягала у формуванні вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів як особистісних якостей, що забезпечують усвідомлене сприймання музичних творів, визначення їх цінності на основі засвоєння музично-теоретичних знань, навичок музично-творчої діяльності та індивідуально-вибіркової позиції щодо музичного мистецтва. Відповідно були визначені такі завдання: формування позитивної мотивації до художньо-аналітичної діяльності, збагачення аналітичних умінь і навичок шляхом опанування навчальної та додаткової літератури; оволодіння мисленневими операціями синтезу, аналізу, порівняння, узагальнення; розвиток умінь застосовувати теоретичні знання на практиці; вироблення установки на діалогічність у спілкуванні з мистецтвом.

Цілеспрямований вплив викладача фортепіано на формування у студентів вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів здійснювався шляхом використання таких психологічних механізмів: *переконання* – здійснюється вплив на свідомість студентів із застосуванням логічно обґрунтованих прийомів доведення; за їх допомогою інформація, яку повідомляють, внутрішньо сприймається і регулює їх дії. На основі цього майбутні вчителі повніше усвідомлюють та переживають суперечності, що виникають між досягнутим та необхідним рівнем інтелектуального, творчого і виконавського розвитку, і на цій основі у них виникає потреба у власному удосконаленні; *оцінювання і самооцінювання* – мали прогностичний характер, оскільки на їх основі у студента формується рівень домагань, розвивається впевненість у собі, він стає активним та ініціативним, і не тільки генерує нові ідеї, а й сміливо береться за розв'язання нових завдань; *навіювання* – є одним із компонентів спілкування, що ґрунтується на властивості слова пожвавлювати в корі півкуль головного мозку наявні асоціації та створювати нові між подразниками першої і другої сигнальних систем. За формою впливу засоби навіювання поділяють на вербальні (слово, інформація) і невербальні (міміка, жести, дії іншої людини тощо); *наслідування* – прагнення копіювати у своїй поведінці дії і вчинки, які вони вважають значущими та які зміцнюють їх авторитет. У процесі розвитку особистості майбутнього вчителя музики наслідування набуває нових властивостей, стає усвідомлюваним, морально-оцінним і суттєво впливає на формування у студентів самостійності, пізнавальної активності і творчої ініціативності.

Впровадження методики формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів здійснювалось у три етапи (пізнавально-інформаційний, ціннісно-орієнтований, самостійно-творчий), кожен з яких мав свою мету, завдання та власну структуру. Етапи було сплановано таким чином, щоб на кожному з них відбувалось поступове формування усіх компонентів умінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів з урахуванням безперервності процесу саморозвитку, самовиховання та самовдосконалення.

Метою першого (*пізнавально-інформаційного*) етапу було зацікавлення студентів художньо-педагогічним аналізом як науковим методом пізнання. Ґрунтуючись на особистісно-орієнтованому підході – стратегічному напрямку організації сучасної освіти, а також на принципах інтегративності, діалогічності, активно-інформативного впливу, усвідомленого та неусвідомленого способів пізнання, цей етап спрямовувався на вирішення наступних завдань: окреслення провідних напрямів фортепіанного розвитку студентів на період експерименту; формування ціннісного ставлення студентів до педагогічної професії, розвиток мистецьких інтересів та прагнення виконувати музичні твори; активізація емоційно-почуттєвої сфери та набуття психолого-педагогічних і музично-теоретичних знань для оволодіння уміннями художньо-педагогічного аналізу музичних творів. Для вирішення поставлених завдань використовувались такі методи: заохочення, схвалення, визнання, переконання, стимулююче оцінювання, створення ситуацій успіху та взаємодопомоги, наслідування відомій особистості, зацікавленість у результатах художньо-аналітичної діяльності, а також такі форми роботи: консультації, що спрямовувались на усвідомлення особистісного смислу музично-педагогічної професії, індивідуальні та групові заняття.

Домінантою другого (*ціннісно-орієнтованого*) етапу стало збагачення студентів знаннями, що визначають сформованість ціннісного ставлення до музичного мистецтва та педагогічної діяльності: мистецька рефлексія, фахова самосвідомість, здатність до музичного пізнання та виконавського самовдосконалення. Реалізація цих завдань ґрунтувалась на принципах діяльності, варіативності, наслідування, взаємодії, наступності у набутті музичних знань. Реалізація поставлених завдань базувалась на таких методах: заохочення, визнання, переконання, аналітичного спостереження, створення ситуацій успіху, ескізного опрацювання творів, дискусії. Важливою частиною експерименту на даному етапі стало оволодіння алгоритмом художньо-педагогічного аналізу музичних творів.

Третій (*самостійно-творчий*) етап характеризувався вдосконаленням усіх компонентів умінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів та їх спрямуванням у практичну площину. Вирішення цих завдань здійснювалось на основі принципів творчої активності та опори на життєвий і художній досвід студентів, які реалізувалися в ситуаціях педагогічного моделювання, художньо-педагогічної спрямованості фортепіанної підготовки, активного розвитку емпатійних та аналітико-оцінювальних здібностей. Ґрунтуючись на культурологічному та аксіологічному підходах, цей етап мав стратегічне значення, адже визначав результативність формувального експерименту та ефективність запропонованої методики. Провідними методами роботи на ньому стали обговорення, пояснення, коментування, аналітичні дискусії, а також методи ескізного опрацювання творів, вербалізації змісту музичних і художніх творів, мисленнєвого прочитання музичних творів, художньої презентації, коментування відео та аудіо матеріалу, вільного вибору завдань, аналітичних дебатів.

Результати підсумкового діагностичного зрізу свідчать про значну відмінність рівнів сформованості умінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у студентів експериментальної та контрольної груп (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка сформованості вмінь художньо-педагогічного аналізу майбутніх учителів музики в процесі фортепіанної підготовки (у відсотках)

РІВНІ	Діагностувальний зріз		1-й проміжний зріз		2-й проміжний зріз		3-й проміжний зріз		Зміни
Експериментальна група									
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	%
Низький	14	54,9	12	49,7	6	23,2	2	7,9	46,8
Середній	9	35,2	10	7,1	12	46,3	13	50,6	15,5
Високий	2	9,9	3	13,2	7	30,5	10	41,5	31,5
Контрольна група									
Низький	14	55,3	11	48,4	9	36,4	6	25,5	29,8
Середній	9	34,9	10	37,9	10	40,7	12	46,6	11,7
Високий	2	9,8	4	13,7	6	22,9	7	27,9	18,1

Як видно з представлених даних, показники приросту досліджуваної якості у студентів експериментальної групи порівняно з контрольною виявили значне збільшення у бік високого рівня сформованості вмінь художньо-педагогічного аналізу (з 9,9% до 41,5%). Кількість студентів з середнім рівнем означеної якості зросла від 35,2% до 50,6% за рахунок зменшення кількості студентів з низьким рівнем.

У контрольній групі значна кількість студентів залишилась на низькому рівні сформованості вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів (25,5%), в той час як показники високого та середнього рівня зросли у незначній мірі (відповідно 27,9 та 46,6%).

Таким чином, результати експерименту показали, що процес формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів протягом всіх етапів формувального експерименту відбувався успішно. Зафіксовані вагомі переваги у сформованості вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у студентів експериментальної групи переконливо свідчать про педагогічну доцільність та ефективність запропонованої методики. Її використання забезпечило здатність студентів свідомо й творчо застосовувати вміння художньо-педагогічного аналізу музичних творів, моделюючи процес навчання і потребу в постійному самовдосконаленні та самореалізації.

ВИСНОВКИ

У роботі представлено теоретичне узагальнення проблеми формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів та обґрунтовано новий підхід до її вирішення шляхом розробки та впровадження у навчальний процес відповідної методики. Проведене дослідження та вирішення всіх поставлених завдань дозволили зробити такі висновки:

1. Теоретичний аналіз наукової літератури показав, що в музичного мистецтва склалась певна система поглядів на проблему художньо-педагогічного аналізу музичних творів. Їх узагальнення дозволило дати авторське трактування поняття *"вміння художньо-педагогічного аналізу музичних творів"* як складного інтегрального утворення, що виникає у процесі аналітико-синтетичної діяльності для пізнання й усвідомлення широкого спектру музичної інформації, забезпечуючи успішність та ефективність фахової підготовки вчителя музики.

При цьому для проведення якісного художньо-педагогічного аналізу музичних творів виокремлено чотири блоки вмінь: аналітичних, пізнавальних, комунікативних і виконавських. З'ясовано, що послідовне формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів реалізується протягом всього періоду навчання у вищому педагогічному навчальному закладі та є одним із важливих аспектів фортепіанної підготовки майбутніх учителів музики.

2. Визначено сутність та зміст, а також обґрунтовано структуру вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів, що характеризується єдністю і взаємозалежністю трьох компонентів: мотиваційно-ціннісного (передбачає усвідомлення художньо-педагогічного аналізу як елемента музично-виконавської та музично-педагогічної діяльності, а також психологічної готовності до його здійснення); емоційно-когнітивного (включає теоретичне опанування змістом поняття «художньо-педагогічний аналіз», а також оволодіння комплексом знань із музичного мистецтва); діяльнісно-творчого (є продовженням попереднього, оскільки передбачає творче використання набутих знань та умінь). У розділі доведено, що формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів є поліфункціональним процесом, що проявляється у взаємозалежності та взаємозумовленості його освітньої, розвивальної, організаційно-управлінської, культурологічної та гедоністичної функцій.

3. Створена на основі культурологічного, аксіологічного та особистісно-орієнтованого підходів модель формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів є багатомірною структурою, що відображає спільну діяльність викладача і студентів в процесі фортепіанної підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі. Модель включає мету, форми і методи навчання, які реалізуються на основі обґрунтованих нами принципів: активно-інформативного впливу; співвідношення усвідомленого та інтуїтивного способів музичного пізнання; наступності у набутті музичних знань та

формуванні умінь художньо-педагогічного аналізу; інтересу до художньо-аналітичної діяльності.

Ефективність моделі забезпечується за таких педагогічних умов: цілеспрямованого педагогічного керівництва процесом формування вмінь художньо-аналітичного аналізу; опори на життєвий і художній досвід студентів; досягнення діалогових засад взаємодії викладача і студента та забезпечення інтеграції мистецьких знань в процесі художньо-аналітичної діяльності; формування вмінь художньо-педагогічного аналізу на компаративістських засадах, що дозволить урахувати особливості фортепіанної підготовки в Україні та Китаї.

4. Розроблена та експериментально перевірена методика є ефективною для формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у студентів в процесі опанування основного музичного інструменту. В її основу покладено різні форми суб'єкт-суб'єктної взаємодії: спілкування-діалог, дискусія, особистісно-орієнтовані навчальні ситуації; поетапне застосування комплексу завдань та методів, спрямованих на засвоєння алгоритму художньо-педагогічного аналізу музичних творів. Впровадження цих засобів сприяє формуванню всіх компонентів умінь художньо-педагогічного аналізу студентів.

5. На основі розроблених у дослідженні критеріїв і показників встановлено позитивну динаміку у рівнях сформованості вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у студентів експериментальної групи. Кількість студентів, у яких уміння художньо-педагогічного аналізу відповідають показникам високого рівня в ЕГ значно зросла (9,9 % – на початку експерименту проти 41,5 % – наприкінці); в той же час збільшилась кількість студентів, віднесених до середнього рівня (від 35,2% до 50,6%), а кількість студентів з низьким рівнем помітно скоротилась (відповідно 54,9% проти 7,9%). Зафіксована успішність у формуванні вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів переконливо свідчить про педагогічну доцільність і ефективність експериментальної методики.

Разом з тим, проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. Подальшого наукового пошуку потребують питання інтеграції фортепіанної та теоретико-методичної підготовки майбутніх учителів музики, що забезпечить підвищення рівня сформованості вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів студентів мистецьких факультетів вищих педагогічних навчальних закладів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Чжан Цзе. Художньо-педагогічний аналіз як компонент фахової компетентності вчителя музики / Чжан Цзе // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14 : Теорія та методика мистецької освіти : збірник наукових праць. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – Вип. 12(17). – С. 98 – 103.

2. Чжан Цзе. Уміння художньо-педагогічного аналізу як складова інструментально-виконавської підготовки вчителя музики / Чжан Цзе // Вісник

ЛНУ імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки : збірник наукових праць. – Луганськ : ЛНУ, 2012. – № 11 (246).– Частина I. – С. 195 – 203.

3. Чжан Цзе. Музичне пізнання як категорія сучасної науки / Чжан Цзе // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : збірник наукових праць. – Київ-Вінниця : ТОВ «Планер», 2013. – Вип. 34.– С. 67 – 70.

4. Чжан Цзе. Сутність та особливості музичного аналізу / Чжан Цзе // Нові технології навчання : науково-методичний збірник. – Київ : ПТЗО, 2013. – Вип. 76.– С. 318 – 321.

5. Чжан Цзе. Критерії оцінювання вмінь здійснювати художньо-педагогічний аналіз майбутніми учителями музики/ Чжан Цзе // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14: Теорія та методика мистецької освіти: збірник наукових праць. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – Вип. 15(20). – С. 56 – 58.

6. Чжан Цзе. Формування художньо-аналітичних та комунікативних умінь у процесі художньо-педагогічного аналізу музичних творів / Чжан Цзе // Мистецька освіта в Європейському соціокультурному просторі ХХІ століття : збірник матеріалів ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Мукачево : МДУ, 2013. – С. 94 – 98.

7. Чжан Цзе. Подготовка будущего учителя музыки к художественно-педагогическому анализу музыкальных произведений / Чжан Цзе // История фортепианного искусства. – Пекин : «Народная музыка», 2013. – С. 34 – 39.

8. Чжан Цзе. Категорія «художньо-педагогічні вміння вчителя музики» у науковій літературі / Чжан Цзе // «Мистецтво у контексті освітньої парадигми: вітчизняний та зарубіжний досвід»: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. – Умань, УДПУ, 2013. - С. 178-182.

9. Чжан Педагогические условия формирования умений художественно-педагогического анализа в процессе фортепианной подготовки учителя музыки / Чжан Цзе // Искусство и педагогика : проблемы художественного и музыкального образования : сборник материалов VII международной научно-практической конференции. – Казань, 2013. – С. 148-152.

Анотації

Чжан Цзе. Формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів в процесі фортепіанної підготовки вчителів музики. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2013.

Роботу присвячено теоретико-експериментальному дослідженню проблеми формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у процесі фортепіанної підготовки вчителів музики. Розроблено та обґрунтовано принципи, педагогічні умови формування вмінь художньо-педагогічного

аналізу музичних творів. Створена в дослідженні модель формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у процесі фортепіанної підготовки вчителів музики розкрила взаємозв'язки мотиваційно-ціннісного, емоційно-когнітивного та діяльнісно-творчого компонентів, дозволила обґрунтувати критерії, показники та рівні сформованості означених умінь.

Розроблено та перевірено методика формування вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів у процесі фортепіанної підготовки вчителів музики. Доведено, що її ефективність залежить від забезпечення наступних педагогічних умов: цілеспрямованого педагогічного керівництва процесом формування вмінь художньо-педагогічного аналізу, опори на життєвий і художній досвід студентів, досягнення діалогових засад взаємодії викладача та студента в процесі художньо-аналітичної діяльності, забезпечення інтеграції мистецьких знань в процесі фортепіанної підготовки, а також методів (мотиваційних, пізнавальних, інтерактивних), що сприяють успішному набуттю студентами вмінь художньо-педагогічного аналізу музичних творів.

Ключові слова: методика, методи, вчитель музики, модель формування вмінь художньо-педагогічного аналізу, педагогічні умови, художньо-педагогічний аналіз, уміння художньо-педагогічного аналізу музичних творів.

Чжан Цзе. Формирование умений художественно-педагогического анализа музыкальных произведений в процессе фортепианной подготовки учителей музыки. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени Н.П. Драгоманова. – Киев, 2013.

Диссертационное исследование посвящено актуальной проблеме – формированию умений художественно-педагогического анализа музыкальных произведений в процессе фортепианной подготовки учителей музыки. В научной работе представлен ретроспективный анализ проблемы формирования умений художественно-педагогического анализа музыкальных произведений, раскрыта их роль в успешной музыкально-педагогической деятельности учителя музыки, проанализированы научные подходы к определению понятия «умения художественно-педагогического анализа музыкальных произведений», выявлено специфику формирования данных умений в процессе фортепианной подготовки.

В исследовании разработана структура художественно-педагогического анализа музыкальных произведений в процессе фортепианной подготовки учителей музыки, которая состоит из взаимосвязанных компонентов: мотивационно-ценностного, эмоционально-когнитивного, деятельностно-творческого. Согласно разработанному критериальному аппарату осуществлено диагностирование представленных компонентов. По результатам констатирующего эксперимента у большинства студентов был выявлен низкий уровень формирования умений художественно-педагогического анализа

музыкальных произведений, что вызвало необходимость пересмотра содержания, методов и форм работы.

Теоретически обосновано, что эффективность работы по формированию умений художественно-педагогического анализа музыкальных произведений в процессе фортепианной подготовки учителей музыки обеспечивается следующими педагогическими условиями: целенаправленное педагогическое управление процессом формирования умений художественно-педагогического анализа музыкальных произведений, опора на жизненный и художественный опыт студентов, достижение диалогового взаимодействия педагога и студентов в процессе художественно-аналитической деятельности, обеспечение интеграции художественных знаний в процессе фортепианной подготовки, разработка модели формирования умений художественно-педагогического анализа на компаративистских основах.

В диссертации предложена методика формирования умений художественно-педагогического анализа музыкальных произведений в процессе фортепианной подготовки учителей музыки, которая предусматривает постепенное развитие мотивации, творческой самостоятельности, индивидуальный подход к студентам, а также этапы внедрения.

Исследованием установлено, что процесс формирования умений художественно-педагогического анализа музыкальных произведений, организованный в соответствии с разработанными педагогическими условиями и построенный по специальной методике, имеет положительную динамику. Сравнительная характеристика полученных экспериментальных данных на основе количественных и качественных показателей экспериментальных и контрольных групп убедила, что предложенная в исследовании методика обеспечивает эффективное формирование данных умений и может использоваться в процессе фортепианной подготовки преподавателями музыкально-педагогических факультетов.

Ключевые слова: методика, методы, учитель музыки, модель формирования умений художественно-педагогического анализа музыкальных произведений, педагогические условия, художественно-педагогический анализ, умения художественно-педагогического анализа музыкальных произведений.

Zhang Jie. Formation of abilities to the artistic and pedagogical analysis of music pieces in the process of the piano training of music teachers. - Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.02. – Theory and Methods musical training. – National Pedagogical University named after M. Drahomanov. – Kyiv, 2013 .

The work is devoted to theoretical and experimental study of the problem of formation of abilities to the artistic and pedagogical analysis of music pieces in the process of the piano training of music teachers. The principles, pedagogical conditions of abilities to the artistic and pedagogical analysis of music pieces formation were developed and determined. The model of formation of abilities to the artistic and pedagogical analysis of music pieces in the process of the piano training

of music teachers established in this study revealed the correlation between the motivational-value, emotional-cognitive and action-creative components and allowed to determine the criteria, indicators and levels of the aforementioned abilities.

The method of formation of abilities to the artistic and pedagogical analysis of music pieces in the process of the piano training of music teachers was developed and tested. It was proved that its effectiveness depends on the provision of the following pedagogical conditions: goal-oriented educational guidance of the process of formation of abilities to the artistic and pedagogical analysis, support of the students' life and artistic experience, achievement of the principles of the dialog interaction between a teacher and a student in the artistic and analytical activities, and provision of the integration of artistic knowledge in the process of the piano training, and methods (motivational, cognitive, interactive) contributing to the successful acquisition of abilities to the artistic and pedagogical analysis of music pieces by students.

Keywords: method, methods, music teacher, the model of formation of abilities to the artistic and pedagogical analysis, pedagogical conditions, artistic and pedagogical analysis, the ability to artistic and pedagogical analysis of music pieces.